

Aiskhylos Lelánczolt Prometheusából.

(Az első két jelenet és a kar *paradosa*.
1—192 vers.)

E részben személyek:

Kratos és *Bia* (Erő és Erőszak).

Hephaistos.

Prometheus.

Az Okeanidák kara.

Színhely: Skythia egy zordon sziklája,
nem messze a tengertől.

I. jelenet: prologos.
(1—87 vers.)

Kratos és *Bia* Prometheusat hur-
czolva hozzák, *Hephaistos* jön velük.
Mindhárman kovácseszközökkel van-
nak ellátva.

Kratos.

Hephaistos, messzi föld vidékire jövének.
Ez Skythia, ember nem lakta pusztaság.
Itt kell betöltened most küldetésedet,
Melyet atyád ruháza rád: e vakmerőt
Hogy fölszegezd e magas szirtnek oldalán
Aczélbilincsek törhetlen béklyóival;
Mert kincsedet: az alkotó tűz lánghevét
Lelopván átadá a halandóknak ő.
Ilyen merényért kell neki lakolnia,
Hogy megjoházva meghajoljon Zeüs előtt,
S emberszerető jellemével hagyja föl.

Hephaistos.

Kratos s Bia, Zeüsnek parancsát ime most
Kell végrehajtnotok, nincs többé sem-
mi gát.

De én a vérrokon istent szegezni föl
Zord sziklák mélyiben még egyre átalom,
Fékezni kénytelen ezek merész hevét,

Atyám parancsát, hejh! nehéz nem
venni föl.

Te mély tanácsu Themis vakmerő fia,
Kelletlen verlek im' kelletlen tégedet
Erős bilincsre e lakatlan szirtfokon,
Hol embert soh' se látsz és ember-hang
feléd

Nem zeng, az égő napnak perzselő hevén
Hervad tested virága. Enyhet hoz csak az,
Csillagruhába ha leszáll az éjszaka.

De a nap űzi el megint a regg ködét,
Mindíg nyomon követ s emészt a ször-
nyü baj,

Mert földszülötte nem könnyíthet sor-
sodon,

Emberszerető voltod hasznát így veszed.
Mert istenül nem félve istenek haragját
Mérték fölött emelked halandók diszét,
Miért viszont e zordon sziklát őrized,
Álmatlanul örökké dermedezve itt.

Sok jajszót nyögsz hiába, hasztalan ...
Mert irgalomra, hajh! Zeüs lelke nem
hajol!

Kinek uralma új, nem enged könnyen az.

Kratos.

Nos mit habozsz, hiú szánalmat mért
mutatsz?

Egy istenek gyűlölte istent nem gyűlölsz,
Ki halandóknak adta jogos birtokod?

Hephaistos.

Barátság, vérrokonság szörnyen elriaszt.

Kratos.

Azt elhiszem, de mondd, atyád parancs-
szavát
Áthághatod? Nem elriasztóbb ily me-
rény?

Hephaistos.

Kegyetlen vagy te mindig, s mindig
vakmerő.

Kratos.

De már ha siratása többé nem segít,
Minek nincs semmi haszna, azzal ne
törődj!

Hephaistos.

Oh mily szolgálat ez, oh százszor át-
kozott!

Kratos.

Mért átkozod? Oszintén szólván igazat,
E szolgálatnak nem a mesterség oka.

Hephaistos.

De vajha másnak jutott volna ez a tiszt.

Kratos.

Mindent tehet *más* isten, csak nem ő,
az úr; ¹⁾
Mert nem szabad más senki, csak Zeüs
egyedül.

Hephaistos (a bilincsekre mutatva).

Látom *ezekből*, ellentén nem mondhatok.

Kratos.

Nos hát siess; ráverni e bilincseket;
Hogy meg ne lásson tétovázni itt atyád.

¹⁾ A Medicens: „ἀπαντ' ἐπράχθη πλὴν
θεοισι, κοίρανεῖν“ — Dindorf-fal minden
javítási kísérlettel szemben megtartám,
kivált az 50. versben előforduló γάρ-ra
támaszkodva. A többi isten Zeüsstől
kapja tisztét, mert egyedül Zeüs a föl-
tétlen úr, ő szabad magával, az ural-
kodó, ő korlátozza a többi istenek min-
denhatóságát.

Hephaistos.

A kézi béklyók itten, ime láthatod.
Egész erővel két kezére szorosan
Verd a pörölyvel és a szirtre fölszegezd;
Már kész e munka, el nem késve vé-
gezém.

Kratos.

De fogd, szorítsd te jobban és lazán
ne hagyd;
Mert leleményes képtelen helyzetben is.

Hephaistos.

E kar megkötve már feloldozhatlanul.

Kratos.

Szoros kapocscsal kösd le most a má-
sikat,
Hogy gyengébb mint Zeüs, hadd tanulja
meg e bölcs.

Hephaistos.

Más mint ez, nem gáncsolhat joggal
senki sem.

Kratos.

Mellén keresztül rá szorítva szorosan
Harapja egy acéél ék kegyetlen foga.

Hephaistos.

Oh jaj, Prometheüs, szánom szenvedé-
sidet.

Kratos.

Te újra bánkodom Zeüs ellene fölött.
Ügyelj, ne sirasd egykor önnönsorsodat.

Hephaistos.

Szemeddel látványt látsz, mit nézni
nem lehet.

Kratos.

Látom, hogy ezt elérte az, mit érdemelt.
De derekára vesd most azt a hevedert.

Hephaistos.

Megtennem kénytelenség. Ne nógass
nagyon.

Kratos.

Bizony nógatlak s hozzá fenyegetlek is.
Szállj most alább s szorítsd oda jól
lábait.

Hephaistos.

Kis fáradsággal én még ezt is megtevém.

Kratos.

Erős-szilárdan a béklyókat átszegezd,
Mert hisz' művednek éles gáncsolója lesz.

Hephaistos.

Oly nyers beszéded ép, a mily zord alakod.

Kratos.

Hát légy te jámbor, de szememre soh'
se hányd
Zordon valómat és vakmerő jellemem.

Hephaistos.

Menjünk, mert tagjai bilincsre verve
mind.

Kratos.

No most kevélykedj s istenek szent
birtokát

Elorzva add a röpke éltüeknek át,
Halandók mit könnyítnek mostan ter-
heden?

Előrelátó, a mint hívnak istenek,
Hazug e név: *előre* kéne *lát*nod azt,
Magad ily szövevényből ki mint vág-
hatod.

Prometheus.

Oh égi aether s gyors szárnyú fuval-
latok,

Folyamok forrása, tengeri habok
Vegetlen mosolya, te drága anyaföld.
S te mindent látó nap, ti legyetek tanuk!
Látjátok, istenektől mit tűrök, isten én.
Nézzétek, hogy mi gyalázat
Tép, szagat emitt ezer éven is át,
Mint szenvedek én.
Ki az égi lakók ura most leve csak,
Számomra találta föl ezt a bilincset.

Jaj jaj! A jelen s a jövő kinokért
Nyög kebelem, hajh! gyötrő keservem
Végit mikor érem el én még?
De mit beszélek? Látom én világosan
Egész jövőndöm és új szenvedés
Nem érhet engem. A kirendelt végzetet
Kell csak minél könnyebben tűrnöm,
tudva hogy

Legyőzhetetlen a végzetnek ereje,
De sorsom elhallgatnom s nem hall-
gatnom el

Már nem lehet. A halandóknak adva az
Ég birtokát, szerzém, hejh! e bilin-
cseket.

Narthebbe rejtve, hogy elorzám a tüzet,
Művészeteknek e tanító mesterét,
Mely a halandók jólétének kútfeje:
Ilyen merényért sujtol ez a büntetés,
Hogy fenn magasban, szégyenszemre
függök itt.

De hah!

Minő hang, mely illat csapong látha-
tatlan!

Felém? Isten vagy ember vagy félisten-e
Jöve szenvedésimet szemlélni a világ
Határkövéhez, avagy mely czállal jöve?
Isten létemre lánczra verthen lássatok,
A ki Zeüs gyülölt ellene lettem.
És valamennyi égi lakónak, a ki
Zeüs palotáját fölkeresi,
Mivel az embereket igen szeretém.
De hallga, de hallga! Emitt közelemben
Szárnyak suhogása hallszik felém,
Csapkodása betölti a léget
Félelmetes az, mi közelget.

Okeanidák kara. 1)

1) *Parodos*, még pedig kommatikus, azaz Prometheus közbeszólásaival megszakított dal, melynek előadása a színész és a kar közt oszlik meg. A kar szárnyas szekeren, melyet egy gépezet hajt, jobb oldalról közeledik Prometheus-hoz. Prometheus kezdetben nem látja

1. versszak.

Semmit se félj, mert e csoportot hő
barátság

Vezeté ide röpke szárnyon
Eme szirtnek meredek fokához.
Alig-alig engedte el atyánk
És mi jövénk rohanó szelek áráján.
Barlang lakomba kalapács csapása
Behatolt, hogy fölriadt
Szende szemérmem ijedten,
E gyors fogaton sietőn repültem.

Prometheus.

Oh jaj, oh jaj!
Sok gyerekű Tethisnek lányai,
Kiket ő az egész földet soha el nem
Szenderedő habokkal övedző
Okeanosnak szült vala,
Ide nézzetek, lássatok engem
Eme sziklaüreg felett
Magas szirtre szegezve
Gyötrődve, hogy örködöm itten.

1. ellenversszak.

Látom, Prometheus, s remegő köny fátyla
lebben

S ködös árnya hull szemeimre
Alakod sinyleni látva itten
Magasba' fenn e sziklatetőn
Verve gyalázatos érczbilincsbe.
Mert új az úr most az Olympon, új a
rend is,

Csupa kényuralmat űz
Zeüs szabadon, merészen;
Korábbi hatalmak enyészve letűntek.

őket, mivel a szín mélyén a közönség-
gel szemben van lelánczolva.

A mérték iambico-choriambikus sort
alkot, megszakítva a Prometheus aj-
kaira adott anapaestikus részekkel. A
scholiasta megjegyzi, hogy *threnetikus*
jellegű mérték: azaz: a sirató dalok
ritmusára emlékeztet.

Prometheus.

Ha sujt vala mélyen Hadeshez alá,
A halott-fogadóhoz,
S lenn a határtalan Tartaros mélyén
Örökre leköt sanyargató lánczczal:
Úgy kínaimon senki, sem isten,
Más se nevetne.
De mostan a légbe lengő báb, én,
Kaczajra fakasztom ellenimet.

2. versszak.

Mely isten oly kemény szívű,
Ki ebben is gyönyört talál,
Ki nézi szenvedésedet
Részvétlenül Zeüsen kívül, ki egyre bős
Haragot ápol s üldözi
Az Uranida fajt.
S meg se' szűn', a míg vagy boszúját
kielégíti,
Vagy valamely hatalom kiragadja ke-
zébül uralmát.

Prometheus.

Szorítsa bilincs bár tagjaimat,
Bár sujtson a szégyen engem e helyt,
Még kérdeni fogja az égi lakók
Királya a vészhozó tervet,¹⁾ a mely
Egykor kiragadja kezébül a pálczát.
S nem csábit el engem mézajku beszéd

¹⁾ A Zeüs trónját fenyegető titok:
Zeüsnek terve nőül venni Thetist, mely
egybeköttetéshez az a jóslat fűződött,
hogy a Thetistől származó gyermek
hatalmasabb lesz atyjánál. E vonás is
kiválóan alkalmassá tette Thetist arra,
hogy Akhilles anyjává legyen. A meg-
oldás az, hogy Thetist Zeüs Peleusnak
engedi át: tehát egy halandónak. E
titkot őrizi iszonyú szenvedések közt
is Prometheus. A Prometheus-trilogia
harmadik darabjának: a *Felszabadult*
Prometheus-nak kulcsa ép a titok föl-
fedezése.

Hizelgő szava s nem tántorit el,
Zord fenyegetőzés, hogy valaha
Kijelentsem e titkot, a míg föl nem old
Kötelékeimből és szégyenemért
Meg nem lakol ő sem eléggé.

Kar.

2. *ellenvers.*

Te vakmerő vagy s keresű.
Baj, győtrelem meg nem juház,
Merész beszéd szól ajkadon,
Míg áthat engem és remegtet félelem.
Aggály gyötör sorsod miatt,
Hol a határa, ó hol

Kínaidnak, mert Zeüsnek eszéhez egy
út se jut.
És kegyelemre szívét neki birni lehet-
len örökké.

Prometheus.

Makacs szive van, hejh, jól tudom azt,
Törvénye a kény, de remélem azért:
Puhulni fog ő is, hogyha reá
Ily csapás sujt.
Leölti e féktelen vad haragot
S kínálja baráti jobbát örömet
Nekem, ha viszont örömet fogadom.

HEGEDŰS ISTVÁN.